

TEATRUL LUI CEHOV LA NOI

Prima întâlnire între spectatorul român și teatrul lui Cehov a avut loc în noiembrie 1910, cu ocazia reprezentării pe scena Teatrului Național din București a piesei într-un act *Cererea în căsătorie*. La această dată, numele scriitorului rus era cunoscut amatorilor de literatură din țara noastră, datorită numeroaselor traduceri după schițele și nuvelele sale, ca și după unele din piesele sale (*Ivanov*, *Unchiul Vania*, *Ursul*), care fuseseră publicate prin ziarul și revistele vremii sau apăruseră în volume. Probabil că prestigiul de care se bucura numele lui Cehov în literatura europeană și asupra căruia atrăsese nu o dată atenția și critica noastră, a îndemnat conducerea Teatrului Național, mai precis pe Pompiliu Eliade, cunoscut prin străduințele sale de a îmbogăți și îmbunătăți repertoriul rominesc, să facă apel la o piesă a dramaturgului rus. Pe de altă parte, se poate presupune că în alegerea *Cererii în căsătorie* a jucat un rol și succesul reputat cu puțin înainte de *Revizorul* lui Gogol. Comedia într-un act a lui Cehov, plină de vervă, de mișcare și de antren făgăduia să continue succesul *Revizorului*.

Piesa a fost bine primită de publicul spectator și apreciată de majoritatea criticilor. Merită a fi citate, în acest sens, cuvintele lui Liviu Rebreanu: „Giuvaerul acesta de analiză sufletească al lui Cehov a fost jucat cu o deosebită vervă de d-na O. Bîrsan și d-nii Tomescu și Niculescu”¹.

Succesul *Cererii în căsătorie* ne este dovedit destul de limpede de numărul mare de reprezentații pe care piesa l-a înregistrat în stagiunea 1910—1911, precum și faptul că sceneta lui Cehov a fost reluată și în stagiunea următoare 1911—1912.

După *Cererea în căsătorie*, a doua piesă a lui Cehov, pe care o întâlnim pe scena românească, este de asemenea o comedie într-un act, *Ursul*. Ea a fost jucată la Teatrul Național din Iași în 1913 și, reluată, în 1915. Comentînd spectacolul, scriitorul atît de fin și de spiritual care era G. Topîrceanu, a caracterizat piesa lui Cehov în următoarele cuvinte: „...minunată comedioară într-un act... o scenă din viața moscovită, redată cu ironia puternică și fină a acestui autor”². Iar ziarul „Facla” scria cu prilejul spectacolului: „*Ursul*, actul lui Cehov, e o comedie fină și ironică la adresa firii femeiești. Un act frumos, ce se mulțumește să ironizeze fără să supere, un act glumeț și ușurel, ca spuma unui pahar de șampanie...”³.

Desigur că aceste piese puteau edifica numai într-o oarecare măsură pe spectatori asupra specificului teatrului cehovian, care le rămînea încă necunoscut în creațiile sale principale, clasice. Cunoștința cu operele sale: *Pescărușul*, *Unchiul Vania* sau *Livada de vișini* a avut loc în anii dintre cele două războaie mondiale. În viața teatrală din această perioadă, dominată de lupta aprigă ce se desfășura între apărătorii realismului și adepții curentelor decadente, dramaturgia rusă, care transmitea mesajul unei arte înaintate, cu un bogat conținut de idei, devenea o aliată prețioasă a celor ce se luptau să împiedice aservirea scenei noastre gusturilor burgheze și politiciii reacționare. În felul acesta, urmărind pătrunderea pieselor lui Cehov pe scenele teatrelor din țara noastră, trebuie să fim conștienți că nu consemnăm pur și simplu o dată, dintr-un întreg proces istoric de afirmare a teatrului rus în România, ci înregistrăm un fapt de o semnificație ideologică mai adîncă.

*

Reluînd o experiență care fusese încununată de succes, teatrul românesc joacă în repetate rînduri în primii ani după război: *Cererea în căsătorie* și *Ursul*. Astfel, în afara unor spectacole ocazionale date în orașe de provincie sau la șezători, în festivaluri etc., *Cererea în căsătorie* se joacă în 1921—22 la Teatrul Național din Cluj, în regia lui Sică Alexandrescu, iar în 1929 la Teatrul Național din Craiova. *Ursul* este reprezentat în stagiunea 1921—22 pe scena *Teatrului Popular* din Capitală, unde conducerea artistică aparținea lui Ion Livescu, iar în 1926 se joacă

¹ L. Rebreanu — *Cronică teatrală*, „Scena”, nr. 8—10, ianuarie, 1911, p. 118.

² G. Topîrceanu — *Cronica teatrală*, *Viața Românească*, 1913, nr. 10, p. 104.

³ Teatrul Național din Iași, *Facla* 1913, 9 noiembrie, p. 2.

Numind piesa „bijuterie fără precedent în actuala stagiune a Teatrului Național“, revista „Clipa“ avea cuvinte din cele mai elogioase pentru jocul Mariei Filotti, al Didei Solomon și al celorlalți interpreți.

Interesul manifestat pentru teatrul lui Cehov de cei mai de seamă oameni de teatru din țara noastră, care puteau înțelege și aprecia toată bogăția artistică a pieselor dramaturgului rus, și-a găsit expresia în încercarea artiștilor Lucia Sturdza-Bulandra, Toni Bulandra, Ion Manolescu, V. Maximilian și Storin, de a pune în scenă în 1924 la teatru pe care-l conduceau, *Livada de vișini*. Într-un interviu, Ion Manolescu spunea: „Deschidem stagiunea cu *Livada de vișini*. Socotim că e cea mai bună dramă a lui Cehov și una din cele mai repute lucrări din literatura rusească... În ce privește punerea în scenă, ne-am asigurat concursul lui Soare Z. Soare, cunoscutul regizor care de multă vreme caută să-și pună priceperea în serviciul acestei splendide lucrări...”⁵.

La succesul spectacolului au conlucrat talentele de frunte ale scenei noastre. Astfel, Lucia Sturdza-Bulandra juca rolul Ranevskaja, Ion Manolescu pe cel al lui Petia Trofimov, Toni Bulandra întruchipa pe Gaev, Storin pe Lopahin, iar V. Maximilian interpreta rolul lui Firs. Jocul lor a stîrnit elogiile unanime ale criticii. Astfel, „Rampa“ menționa că „aplauze tumultuoase, după fiecare act, au subliniat răsplata publicului pentru jocul artiștilor”⁶. Iar Mihail Sevastos, în cronica la spectacol, vorbea cu multă căldură de jocul Luciei Sturdza-Bulandra, care „a pus în rol finețe, pasiune, poezie — și o durere adîncă a ireparabilului, a despărțirii, a prăbușirii, care ne-a impresionat... Deși era vorba de o durere străină, a unei clase antipatice, condamnate de istorie și executate chiar”⁷.

E interesant de remarcat că unor cronicari dramatice nu le-a scăpat nici mesajul filozofico-politic al piesei. Astfel, cronicarul „Adevărului“, Iosif Nădejde, scria: „O clasă istovită, contemplativă și incapabilă de muncă se duce și-i ia locul alta, proaspătă și laborioasă”. Iar Mihail Sevastos spunea: „Nu-i numai tragedia unei familii inative și dezordonate, ci prăbușirea unei întregi clase sociale, cu cultura și psihologia ei proprie...”.

Despre interesul pe care-l stîrnea teatrul lui Cehov în rîndul oamenilor de litere și artă din țara noastră, ne vorbește și traducerea piesei *Trei Surori*, făcută în 1936 de Liviu Rebreanu. Reinnoind o preocupare din anii tinereții, cînd Rebreanu tradusese între 1914—1916 cîteva schițe de Cehov, scriitorul român a dat o versiune reușită a piesei *Trei surori*, interesantă și prin schițele de decor ce însoțesc fiecare act. Din păcate, traducerea a rămas pînă astăzi în manuscris, deși poate rivaliza cu tălmăcirile care s-au încetățenit.

În România nouă, democrată și populară, dramaturgia lui Cehov a devenit iubită de masele cele mai largi de spectatori. În stagiunea 1945—46, și 1946—47, Teatrul Național din București (sala Studio) a jucat piesa *Unchiul Vania*, în care s-au făcut remarcate creațiile valoroase ale artiștilor Costache Antoniu (Unchiul Vania), Aura Buzescu (Sonia), Emil Botta (D-rul Astrov).

Un eveniment remarcabil în viața noastră teatrală a însemnat reprezentarea piesei *Trei surori* de către colectivul Teatrului Național din București, în stagiunea 1950—51. Pus în scenă de regizorul Moni Gheleter și interpretat de cele mai remarcabile forțe ale scenei noastre (Aura Buzescu — Olga; Elvira Godeanu — Mașa; Maria Botta — Irina; Prozorov — Costache Antoniu; Natașa — Tanți Cocea; Verșinin — Bălțăteanu; Culighin — Ion Finteșteanu etc.), acest spectacol s-a impus ca o realizare artistică însemnată și a fost distins cu Premiul de Stat. Piesa a fost reluată în stagiunile 1951—52, 1952—53, 1953—54, 1955—56. Tot în acești ani s-a făcut remarcată printr-un succes deplin, montarea *Pescărușului* la Teatrul Secuiesc de Stat din Tg. Mureș, cu Kovács Gy., Szabó G., Delly F., în rolurile principale.

Cu spectacolele din anul trecut, *Pescărușul* la Teatrul Național din București și *Livada de vișini*, la Teatrul Municipal, ajungem la capătul unui drum bogat și rodnic pe care l-au parcurs piesele lui Cehov pe scenele diferitelor teatre din țara noastră. Cu aceasta, sîntem siguri, nu se încheie istoria teatrului lui Cehov în România, căci scriitorului rus îi e sortit să mai încînte multe generații cu operele sale luminoase și pline de poezie.

⁵ „Rampa“, 1 sept. 1926, p. 3.

⁶ „Rampa“, 5 sept. 1926, p. 1.

⁷ M. Sevastos, „Cronica teatrală“ — *Livada cu vișini* — „Adevărul literar și artistic“, 26 sept. 1926, p. 4.